

A Dagály-fürdő felé

Czigány György

Szó lehet itt Angyalföld templomairól és gyáiról, az Ördögmalomról, az egykori Vizafogóról, a Duna-partról, Tripoliszról, a Göncöl és a Babér utca hírhedt világáról, Isten lábnyomait keresve ezen a legendás iparvidéken.

fotók: Fortepan

Ötszáz kilós, öt méteres halakat rekesztettek el a Dunában Zsigmond király halászhajói: a halak fejedelmek, a fejedelmek halaiként... A víza a Fekete-tengerből úszott fel ívás idején, a margitszigeti meleg források csábítására? És miért Tripolisz? Fialat rádiósként műsort készítettem a Váci útról és környékéről. A sok megszólított helybéli érdekes történetekkel igyekezett segítségemre lenni. Egy gimnáziumi tanár mondta el nekem, hogy ez a homokbuckás, vizenyős, elhagyatott terület hogyan éledt fel az első világháború előtti években. Akkor tákoltak össze itt egy barakkot, fából készült borkimérés, melynek tulajdonosa (az olaszok és tö-

rökök Tripoliszért dúló háborúja idején, a szenzációs hírek hatására) ezt a cégért tűzte fel a kocsmá ajtaja fölé: Vendéglő a Tripoliszhoz. A Babér-utcai környéket „dühöngőnek” is nevezték. Híres verekedőkre emlékeznek az itteniek: bizonyos Gömb utcai Csiszár Cukira. És ma világhírű ökolóvónkra, aki érzékeny és nemes szívű emberként féltette ellenfeleit gyors és hatalmas ütéseitől: Papp Lacira... Amikor egy öreg hangrögzítő készülékkel Angyalföldön botorkáltam, még élt Kassák Lajos. Ő valamikor a hatalmas, fegyház-formájú „hét házban” lakott. Akkor azonban már Óbudán, Bécsi úti lakásában találkozhattam vele. Készséges

volt, komoly. Még az üdvözlésnél sem mosolyodott el. Bekapcsoltam a mikrofont. Ezeket mondta: „Gondozatlan, műveletlen, elsüllyedt táj: azóta hatalmasan, másfél-két méterrel feltöltötték. Jellemző a régi Angyalföldre – több mint fél évszázada annak, amire visszagondolok – hogy teljesen falusi jellege volt! Az ipari élet még nem volt kifejlődve, falusi emberek jöttek föl Pestre, falusi szokásaikat hozták magukkal, szombaton délután kiültek a ház elé egy sámlira vagy egy kidöntött fatörzsre, korsóban sört hoztak, így beszélgettek...” Persze, emlegettük az Angyalok földje filmet is. Angyalföld régi zenéit. „A kintornás életből vett figura volt.

Személyesen ismertem néhány ilyen, többek közt ismertem egy zongora-verklist, aki az Orvostudományi Intézetnek életében eladta a koponyáját, ebből vette a zongora-verklijét..." És idéztük verseit: „Angyalföld, ki onnan kaptad a neved, hogy a bábák is boszorkányok: asszonyaid öléből halva hozták világra a csecsemőket, sok ezer méceszt kioltottak...” Amikor nála jártam, azokban a napokban írta utolsó költeményeit. Volt szeretőjéhez, halála évében például ezt a néhány soros remeket.

*Előtted megyek
te én előttem
a koranap aranylánca
csilingel kezemen.*

*Hová mégy – kérdezem
feleled – nem tudom.*

*Siettetném lépteim
de te jobban sietsz.
Előtted én
te én előttem*

Egy kapu előtt mégis megállunk.

*Megcsókollak
te nekem adsz csókot
aztán elindulsz szótlánul
és magaddal viszed életem.*

A hatvanas években munkatársa lettem a nyugati emigrációból (nem tudom, milyen politikai alku révén) hazahozott Látóhatár folyóiratnak: Horváth Béla költő volt a főszerkesztője. Róla jót, rosszat egyaránt lehetett hallani, mindenestre friss levegő áradt be az ötvenes évek

után e lappal az irodalmi életbe. Itt jelentek meg Weöres Sándor kissé elvont, de fontos költeményei, az életmű javához tartozó Mándy-novellák, de még Zilahy Lajos, Tamási Áron írásai is. S persze Horváth Béla emlékező prózája és versei. Vele is készítettem rádió-interjút: gyermekkorának utcáit, tereit emlegette, az angyalföldi gyárvidéket. „A Váci út az én gyermekkorom hazája, itt születtem a Hétházban, ami a Tizenháromház háta mögött van. Valamennyi gyárat, valamennyi követ ismertem. A Váci út minden platánját! Anyám az Első Magyar Csavargyárban dolgozott. Négyen voltunk testvérek, ott vártunk rá minden este a gyár kapujában. Már nagyon korán odamentünk, talán már öt órakor, amikor még világos volt, és vártunk szótlánul, mert mindig attól rettegtünk, hogy egyszer nem fog jönni, s mi egészen árvák maradunk. Ezt nem mondtuk neki, csak mindig féltünk, mert megszoktuk, hogy mindig csak baj

érjen minket. De megjött ő, jött a gyár kapuján át, mikor megszólalt a duda. Hazavitt minket, és főzött nekünk vacsorát, és gyöngéd és jó volt hozzánk. Meggyújtotta a lámpát, és így szólt: Jó estét. Ez így illik, fiacskáim, mondotta. A Tripoliszból gyalog ment Újpestre sokszor, mert Löwy bácsi üzletében egy fillérrel olcsóbb volt a liszt. Ezen a filléren egy cukorbabát hozott nekem, és ezért gyalogolt egy órát, hogy nekem ezt az örömet megszerezze. Minden gyárnak más volt a dudája, és mi ismertük valamennyit. A Jutagyár kétszer dudált reggelente, először kettőt fél hétkor, aztán egy nagyon hosszú hétkor. A Csavargyár dudája rettenetes volt, ijesztő, nagy hördülés, szinte fenyegetés vagy szörnyű panasz és kín, mintha a munkás-ság szenvedését búgta volna a világba. Ott dolgozott az én édesanyám.

Verset is idézve: »Én hadiárva voltam, hadiárva / Anyám hajnalban ment a hadigyárba. / Hallottam hajnalonta, komor kisfiú, / Hogy hördül a csavargyár, / Így lett belőlem örök forradalmár.«

Még beszéltem a hatvanas évek közepén egy „hétházi” öreggel, aki a Dagály-fürdő történetét emlegette. „Mi egy héten kétszer járunk ki a Dagályba, kedden és szombaton. S hogy mióta? Amióta felbuggyant a víz! Mert valamikor csak egy gödör volt itten. A Láng-gyárból két lakatos (az egyik bizonyos Regoli nevezetű) kihozott egy vastag csövet, rajta vágópisztollyal lyukat vágott. Ledugták, azon folyt zuhanszerűen a víz. Oda jártunk a gödörbe fürödni, amíg csak el nem készült az uszoda.”

Ebben az időben jelent meg, az akkori Élet és Irodalom hetilap címlapján versem is: A Dagály-fürdőben. ●